SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:154

av Johanna Holmdahl (KD)

Ökad kunskap och tidig information om fertilitet och ofrivillig barnlöshet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att stärka och tidigarelägga information och kunskap om fertilitet, åldrande och ofrivillig barnlöshet i skolan, på ungdomsmottagningar och inom primärvården och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur nationella riktlinjer och utbildningsinsatser för berörd hälso- och sjukvårdspersonal kan tas fram för att möjliggöra ett proaktivt och fördomsfritt fertilitetsfrämjande samtal, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Ofrivillig barnlöshet är ett folkhälsoproblem som berör omkring vart tionde till vart sjätte par eller individ i fertil ålder, och för många medför det stor psykisk, fysisk och existentiell påfrestning.

Delrapport 4 inom utredningen ”Framtid med barn” visar att bristande kunskap om fertilitet och reproduktiv hälsa utgör ett samhällsproblem. Rapporten pekar på att många människor saknar kunskap om hur ålder, sjukdomar och livsstilsfaktorer påverkar

möjligheten att få barn, vilket talar för att information om fertilitet bör ges tidigare och mer systematiskt inom skola och hälso- och sjukvård.

Samtidigt visar studier och rapporter att kunskapsglappet kring den biologiska fertiliteten är utbrett i befolkningen. Många överskattar chanserna att bli gravida i högre åldrar och har en övertro på vad assisterad befruktning (IVF) kan kompensera för sent i livet. För att individer själva ska kunna fatta välgrundade livsbeslut kring sin reproduktiva hälsa och eventuella familjebildning krävs att kunskap ges i tid, det vill säga kanske långt innan en ofrivillig barnlöshet blir ett faktum.

Den svenska skolans undervisning om sexualitet, samtycke och relationer, har historiskt legat nästan uteslutande på att förhindra oönskade graviditeter och skydda mot sexuellt överförbara infektioner. Även om detta arbete är centralt behöver undervisningen breddas till att omfatta ett helhetsperspektiv på reproduktiv livsplanering. Det handlar om att belysa hur ålder, livsstilsfaktorer, infektioner och vissa sjukdomstillstånd (som exempelvis endometrios och PCOS) kan påverka fertiliteten för både kvinnor och män.

Ungdomsmottagningarna och primärvården möter unga vuxna i skeden då grunden för framtida hälsa läggs. Här finns en outnyttjad potential att inkludera ett proaktivt och neutralt samtal om reproduktiv hälsa. På samma sätt som hälso- och sjukvården genomför hälsosamtal kring rökning, alkohol, kost och motion bör fertilitetsmedvetenhet kunna rymmas inom ramen för ordinarie rådgivning och preventivmedelsrådgivning utan att upplevas som dömande eller normerande. För att detta ska fungera i praktiken behövs tydliga nationella stöd, vägledningar och kunskapslyft för personal inom såväl elevhälsa som mödrahälsovård, ungdomsmottagningar och primärvård.

Att öka kunskapen handlar inte om att skuldbelägga enskildas livsval eller pressa individer till tidigt föräldraskap. Det handlar om att ge varje människa rätten till kunskap för att kunna forma sitt eget liv utifrån realistiska förutsättningar. Regeringen bör därför tillsätta en utredning med uppdrag att kartlägga kunskapsläget och föreslå konkreta åtgärder för hur information om fertilitet, reproduktiv livsplanering och riskfaktorer för ofrivillig barnlöshet kan integreras tidigt och systematiskt i skolan, på ungdomsmottagningar och inom primärvården.

Johanna Holmdahl (KD)